

Sınıf Öğretmeni Adaylarına Göre İlk Okuma Yazma Öğretiminin Metaforlar Aracılığıyla Değerlendirilmesi

Elife Nur SAYDAM¹

Özet

İlk okuma yazma öğretimi, ilkokul birinci sınıfta okuma ve yazma becerilerinin öğretildiği kritik bir süreçtir. Bu araştırmada sınıf öğretmeni adaylarının ilk okuma yazma öğretimi sürecine yönelik metaforik algılarının belirlenmesi amaçlanmaktadır. Nitel yöntemlerden fenomenolojik desende gerçekleştirilen araştırma 110 sınıf öğretmeni adayı ile yürütülmüştür. Veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından hazırlanan bir form kullanılmıştır. Formda öğretmen adaylarının demografik bilgilere ve "İlk Okuma Yazma Öğretimi ...'ya benzer; Çünkü..." şeklinde eksik bırakılmış ifadelerle yer verilmiştir. Araştırmadan elde edilen veriler içerik analizine tâbi tutulmuştur. Araştırma sonucunda öğretmenlerin ilk okuma yazma öğretimine yönelik oluşturdukları metaforlar "Geleceğin Temelleri ve En Temel Akademik İhtiyaç", "Sabır ve Emek Gerektiren, Zorlu, Aşamaları Olan Bir Süreç", "Yeni Bir Ürün Elde Edilen Süreç" ve "Aydınlatıp-Yol Gösteren Bir Kılavuz" temaları altında toplanmıştır. Sınıf öğretmeni adaylarının bu temalar çerçevesinde ilk okuma yazma öğretimini anahtar, bambu bitkisi, ateş, el feneri, uzay boşluğu, harflerin kullanım kılavuzu, tünel, tren vagonu, pusula, binanın temeli, örgü örme, ayakkabı bağcığı, gülün tomurcuk hâli, bağımsızlık, gömlek ilikleme, ay, anne, domino taşı gibi birbirinden farklı birden çok metafor aracılığıyla ve bu metaforları nedenleriyle birlikte açıkladıkları görülmüştür. Sınıf öğretmeni adaylarının ilk okuma yazma öğretimine yönelik algılarının birbirinden farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Farklı sınıf düzeyi ve cinsiyetteki öğretmen adaylarının ürettikleri metaforların da farklı temalar altında toplandığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler

İlkokul birinci sınıf
İlk okuma yazma öğretimi
Sınıf öğretmeni adayı
Metafor

Makale Hakkında

Gönderim Tarihi: 05.11.2021
Kabul Tarihi: 15.02.2022
Elektronik Yayın Tarihi: 29.06.2022

DOI: 11..11111/ted.xx

¹Arş.Gör., Sakarya Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, elifenursaydam@sakarya.edu.tr, orcid:0000-0001-5382-3770

Initial Reading Writing Teaching According to Primary School Teacher Candidates Evaluation Through Metaphors

Elife Nur SAYDAM¹

Abstract

Initial reading writing teaching is a critical process in which reading and writing skills are taught in the first grade of primary school. In this study, it is aimed to determine the metaphorical perceptions of primary school teacher candidates towards initial reading writing teaching process. The research, which was carried out in a phenomenological design, which is one of the qualitative methods, was carried out with 110 primary school teacher candidates. A form prepared by the researcher was used as a data collection tool. In the form, the demographic information of the candidate teachers and incomplete expressions such as "Primary Literacy Teaching is similar to; Because....." were included. The data obtained from the research were subjected to content analysis. As a result of the research, the metaphors created by the teachers for initial reading writing teaching were "Foundations of the Future and the Most Basic Academic Needs", "A Process Requiring Patience and Effort, Challenging and Having Stages", "Process to Obtain a New Product" and "An Enlightening-Guiding Guide" themes. Within the framework of these themes, primary school teacher candidates should teach the initial reading writing teaching with the key, bamboo plant, fire, flashlight, outer space, the instruction manual of letters, tunnel, train car, compass, foundation of the building, knitting, shoelaces, rose bud, independence, shirt. It was seen that he explained multiple different metaphors such as buttoning, moon, mother, domino stone with their reasons. It has been determined that the perceptions of primary school teacher candidates towards initial reading writing teaching differ from each other. It was seen that the metaphors produced by the teacher candidates of different grade levels and genders were gathered under different themes.

Keywords

First grade of primary school
Initial reading writing teaching
Primary school teacher candidate
Metaphor

About Article

Sending Date: 05.11.2021
Acceptance Date: 15.02.2022
Electronic Issue Date: 29.06.2022

DOI: 11..11111/ted.xx

¹Arş.Gör., Sakarya Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, elifenursaydam@sakarya.edu.tr, orcid:0000-0001-5382-3770

GİRİŞ

Okuma ve yazma, dört temel dil becerisinin iki ayrı kolunu oluşturan; bireylerin yaşamlarının bir çok alanında kullandıkları anahtar becerilerdir. Bu becerilerden okuma; ön bilgi, beceri, deneyim ve hazırbulunuşlukların kullanılarak yazar ve okuyucu arasındaki etkileşime ve bir amaca dayalı olan anlam kurma süreci olarak tanımlanmaktadır (Akyol, 2018). Okuma gerektirdiği ön koşul becerilerin yanı sıra fiziksel, zihinsel ve toplumsal boyutları olan karmaşık bir yapıya sahiptir (Arıcı, 2018; Karaman, 2013). Yazma da bireylerin duygu ve düşüncelerini yazılı olarak aktarıp ifade edebilmeleri için gerekli olan sembol ve işaretlerin motorsal olarak üretilebilmesi olarak tanımlanmaktadır (Akyol, 2018; Göçer, 2016). İlk okuma yazma öğretimi ise ilkokul birinci sınıfta çocukların temel dil becerilerinden olan okuma ve yazma becerilerini edindikleri bir süreci ifade etmektedir. Güneş'e (2019) göre ilk okuma yazma öğretimi üç temel bileşene dayanmaktadır. Bu bileşenlerden birincisi *dil*, ikincisi *öğretmen* ve üçüncüsü *öğrencidir*. İlk okuma yazma öğretimi sürecinde öğrencilere öğretmen tarafından öğretilen içerik *dil*; dil ile ilgili bilgi ve becerileri öğrencilere kazandıran, okuma yazmayı öğretme işlemini gerçekleştiren kişi *öğretmen*; dil becerilerini geliştirirken aynı zamanda okuma yazma becerilerini edinen kişi ise *öğrencidir*. İlk okuma yazma öğretimi bir anda gerçekleşmez. Bu öğretim, bir süreçtir ve her biri bir sonrakine hazırlık ve ön koşul niteliğinde olan çeşitli aşamalara sahiptir (MEB, 2019). Türkiye'de 2005 ve 2015 yılındaki Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda ilk okuma yazma öğretiminin "Ses Temelli Cümle Yöntemi" ile yapılacağı belirtilmiş; 2017 yılında ise programda ilk okuma yazma öğretiminin "Ses Esaslı İlk Okuma Yazma Öğretimi" yaklaşımıyla gerçekleştirileceği ifade edilmiştir. Her iki yöntem de incelendiğinde sürecin içerik ve aşamalarında herhangi bir farklılaşmanın olmadığı ifade edilebilir.

İlk okuma yazma öğretiminin verimli, aşamalarına ve planlandığı sürece uygun bir şekilde gerçekleştirilebilmesinde rol oynayan faktörlerden biri; sürecin temel bileşenlerinden olan, öğrencilerin okul öncesi dönemde edinip ilkokula taşıdıkları erken okuryazarlık becerileridir. Erken okuryazarlık, okuma-yazma öğretimi olmamakla birlikte çocukların okul öncesi dönemlerinde okuma yazmaya ilişkin sahip oldukları ön bilgi, davranış, tutum ve becerilerin tümüdür (Ghoting ve Martin-Diaz, 2006). Bu beceriler, bireylerin ilkokula ve ilk okuma yazma öğretimi sürecine yönelik hazırbulunuşluklarını sağlayan kritik becerilerdir. Bunun yanı sıra erken okuryazarlık becerileri üzerine gerçekleştirilen çalışmalar, bu becerilerin ilerleyen yıllardaki okuma ve yazma başarısının önemli yordayıcıları olduğunu ortaya koymaktadır (National Early Literacy Panel [NELP], 2008; Saydam, 2020; Spira, Bracken & Fischel, 2005). Erken okuryazarlık becerileri arasında sayılabilecek görsel algı, alfabe bilgisi, yazma gelişimi, fonolojik farkındalık, dinlediğini anlama gibi beceriler (NELP, 2008; Scarborough, 2001; Wang, Yin ve McBride, 2015; Rakhlin, Cardoso-Martins & Grigorenko, 2014; Norton ve Wolf, 2012) çocukların ilk okuma yazma öğretimi sürecine hazır duruma gelmelerini, hızlı bir başlangıç yapabilmelerini sağlamakla birlikte, okur-yazar hâle gelme zamanlarına da yön verebilmektedir.

İlk okuma yazma öğretimi sürecine yön veren bir diğer temel bileşen ise sınıf öğretmeni faktörüdür. Sınıf öğretmeni adayları, hem öğretim dersleri hem de ilk okuma yazma öğretimi süreciyle "öğreten" bakış açısıyla ilk defa üniversite yıllarında karşılaşmaktadır. Sınıf öğretmeni adayları, ilk okuma yazma öğretiminin nasıl gerçekleştirileceği; bu sürecin bütün aşamaları, bu aşamalar çerçevesinde gerçekleştirilecek olan uygulama ve etkinliklerle Sınıf Öğretmenliği Lisans Programı III. yarıyılında bulunan

“İlkokuma ve Yazma Öğretimi” lisans dersi kapsamında tanışmaktadır (YÖK, 2018). Öğretmen adayları bu ders ile birlikte ilk okuma yazma öğretimi sürecini tanımakta ve ilk okuma yazma öğretimine yönelik zihinlerinde çeşitli algılar oluşturabilmektedirler (Shaw ve Mahlios, 2008). İlerleyen yıllar içerisinde sınıf öğretmeni olarak görev yapacak olan aday öğretmenlerin okuma yazma öğretimine yönelik ilk algılarının; gelecekteki okuma yazma öğretimi sürecindeki davranış ve tutumlarının temellerini oluşturacağı söylenebilir. Bu derece kritik bir role sahip olan öğretmen algılarının ortaya konulmasının yollarından biri de sınıf öğretmeni adaylarının ilk okuma yazma öğretimine yönelik ortaya koydukları metaforların incelenmesidir. Çünkü metaforlar, fikirleri inceleyen merceklerdir ve bireylerin düşüncelerini, oluşturdukları kavramsal şemaları ve yorumlama süreçlerini incelemeye kullanılan en iyi araçlardır (Egan, 2008; Arslan ve Bayrakçı, 2006). Bireyler, metaforlar aracılığıyla inançlarını kavramsallaştırır, inceler; kendi dünya ve yaşamlarını yorumlar; bilgiyi organize etme ve ilişkilendirmede onları bilişsel birer araç olarak kullanırlar (Shaw, Barry, & Mahlios, 2008; Shaw & Mahlios, 2008). Ulusal ve uluslararası düzeyde yapılan çalışmalar incelendiğinde *eğitim, öğretim, öğrenci ve öğretmen* kavramları bağlamında çeşitli metafor çalışmalarının gerçekleştirildiği görülmektedir (Nartgün ve Özen, 2015; Koç, 2014; De Guerrero ve Villamil, 2002). Bunun yanı sıra temel dil becerilerini, ilk okuma yazma öğretimi sürecini metaforik bakımdan inceleyen çalışmaların ise ilgili alan yazında kısıtlı olduğu söylenebilir.

İlkokul öğrencilerinin ilk okuma yazmayı öğrenme sürecine ilişkin metaforik algılarının tespit edilmesi amacıyla gerçekleştirilen bir çalışmada ilkökul öğrencilerinin okuma yazma sürecine ilişkin olumlu düşüncelere sahip olduğu belirlenmiştir (Susar Kırmızı ve Çelik, 2015). Köksal, Erginer ve Baloğlu (2016), 112 ilkökul birinci sınıf öğrencisinin okuma ve yazma kavramına ilişkin metaforlarını inceledikleri çalışmaları sonucunda birinci sınıf öğrencilerinin okuma yazmaya ve okuma yazma bilen insanlara karşı olumlu metaforlar geliştirdikleri; okuma yazma bilmeyen insanlara yönelik ise olumsuz metaforlar ürettiklerini tespit etmişlerdir. Karakuş ve Özçetin (2016) Türkçe öğretmeni adaylarının okuma becerisine yönelik metaforik algılarını ortaya koymak amacıyla geliştirdikleri çalışmaları sonucunda ise öğretmen adaylarının okumaya yönelik oluşturdukları metaforları yol gösterme, yakınlık, ihtiyaç-gerekliklik, gelişme-genişleme, rahatlatıcı, bunaltıcı, alışkanlık-devamlılık, yansıtma, özgürlük, merak olmak üzere 10 kavramsal kategori altında toplamıştır. Shaw ve Mahlios (2008) ise araştırmalarında sınıf öğretmeni adaylarının öğretim ve okuryazarlık kavramlarına yönelik metaforlarını incelemişlerdir. Araştırma sonucunda öğretmen adaylarının okuryazarlık kavramına yönelik oluşturdukları metaforlar 14 tema altında toplanmış ve okuryazarlığa yönelik “bilgi ve beceri dizisi, bir bütün olarak bir araya gelen parçalar, hayatın temeli” ve “yolculuk” olmak üzere 4 baskın metaforun olduğu belirlenmiştir. Bu çalışmaların yanı sıra uluslararası literatürde sınırlı olmakla beraber (Shaw ve Mahlios, 2008; Shaw ve Mahlios, 2011; Shaw, Barry ve Mahlios, 2008) ilgili ulusal alan yazında ilk okuma yazma öğretimi sürecini sınıf öğretmeni adaylarının algılarıyla ortaya koyan ve bu algıları cinsiyet ve sınıf düzeyi değişkenleri bağlamında karşılaştıran bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu çerçevede sınıf öğretmeni adaylarının ilk okuma yazma öğretimine yönelik metaforik algılarının gelecekte ilkökul birinci sınıflarda ilk okuma yazma öğretimini geliştirdikleri sürece yansımalarının olabileceği, öğretmen adaylarının algılarının bu sürecin akış ve işlenişini şekillendirip sürece yön verebileceği, derse karşı tutum ve davranışlarını etkileyebileceği düşünüldüğünden bu araştırma önemli görülmektedir. Bu doğrultuda çalışmada sınıf öğretmeni adaylarının ilk okuma yazma öğretimine yönelik algılarının metaforlar aracılığıyla belirlenmesi amaçlanmaktadır. Belirtilen amaç çerçevesinde

araştırmada “Sınıf Öğretmeni Adaylarının İlk Okuma Yazma Öğretimine Yönelik Metaforları Nelerdir?”; “Sınıf Öğretmeni Adaylarının İlk Okuma Yazma Öğretimine Yönelik Metaforları Cinsiyet ve Sınıf Düzeyine Göre Değişmekte Midir? sorularına yanıt aranmıştır.

YÖNTEM

Çalışmanın bu bölümünde araştırma modeli, çalışma grubu, veri toplama aracı, verilerin toplanması ve veri analizine yer verilmiştir.

Araştırmanın Modeli

Bu çalışma, nitel araştırma yöntemlerinden fenomenolojik (olgubilim) desenle tasarlanmıştır. Fenomenolojik araştırmalar, birden çok kişinin bir fenomen ya da kavramla ilgili yaşanmış deneyimlerinin ortak anlamını keşfetmeyi amaçlamaktadır (Creswell, 2020). Bu araştırmalar farkında olduğumuz ancak derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olmadığımız olgulara odaklanmaktadır. Bu olgular ise yaşadığımız dünyadaki algılar, olaylar, deneyimler, kavramlar olmak üzere çeşitli şekillerde karşımıza çıkabilmektedir. Nitel araştırmaların temel bakış açılarından biri olan fenomenoloji, temelde olgular aracılığıyla oluşan anlayışların temel anlamlarını açıklamayı ve özünü betimlemeyi amaçlamaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2016; Creswell, 2020; Patton, 2018). Bu araştırmada ele alınan olgu ise, sınıf öğretmeni adaylarının ilk okuma yazma öğretimi sürecini nasıl algıladıklarıdır.

Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubu belirlenirken ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Ölçüt örnekleme, araştırmacı/ lar tarafından hazırlanan bir ya da birden çok ölçüt/lere uygun olan durumların çalışılmasını ifade etmektedir (Marshall & Rossman, 2014). Grix’e (2010) göre ölçüt örnekleme araştırmaların konusuna bağlı olarak herhangi bir durum ölçüt olarak belirlenebilmektedir. Bu araştırmanın çalışma grubu belirlenirken “Sınıf öğretmeni adaylarının ilk okuma ve yazma öğretimi lisans dersini almış olmaları” durumu ölçüt olarak belirlenmiştir. Çalışma, 2021-2022 Eğitim-Öğretim yılı güz yarıyılında Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Lisans Programı 3. ve 4. sınıf düzeylerinde öğrenim görmekte olan toplam 110 sınıf öğretmeni adayı ile gerçekleştirilmiştir. İlk okuma ve yazma öğretimi dersi, sınıf öğretmenliği lisans programlarında 2. sınıfın güz döneminde (3. yarıyıl) okutulmakta olduğundan; çalışmaya bu dersi henüz almamış olan 1. ve 2. sınıf lisans düzeyindeki sınıf öğretmeni adayları dahil edilmemiştir. Çalışma grubunda yer alan katılımcılar, etik ilkeler göz önünde bulundurularak K1, K2, K3..., K110 olarak kodlanmıştır. Bulgular bölümünde yapılan doğrudan alıntılarda bu kodlamalar kullanılmıştır. Tablo 1’de çalışma grubunda yer alan sınıf öğretmeni adaylarının demografik bilgilerine yer verilmiştir.

Tablo 1. Çalışma Grubunda Yer Alan Sınıf Öğretmeni Adaylarının Demografik Bilgilerine İlişkin Frekans Değerleri

Değişken	Frekans	Yüzde (%)	Yüzde (%)
Cinsiyet	Kadın	87	3. Sınıf (f): 46
			4. Sınıf (f): 41
			3. Sınıf (f): 7

	Erkek	23	20.91	4. Sınıf (f): 16	69.57
	TOPLAM	110	100		
Sınıf Düzeyi	3. Sınıf	53	48.19		
	4. Sınıf	57	51.81		
	TOPLAM	110	100		

Araştırma kapsamında çalışma grubunda yer alan sınıf öğretmeni adaylarına ait demografik bilgilerin yer aldığı Tablo 1 incelendiğinde katılımcı öğretmen adaylarının %79.09'unu kadın (n=87), %20.91'ini (n=23) ise erkek katılımcıların oluşturduğu görülmektedir. Katılımcıların sayısına ilişkin yüzdeler incelendiğinde; kadın öğrencilerin sayısının erkek öğrencilerin sayısından fazla olduğu görülmektedir. Bu dağılımın, sınıf öğretmenliği lisans programlarına yerleşen öğrencilerin cinsiyete göre dağılımları incelendiğinde beklenen bir durum olduğu ifade edilebilir (YÖK, 2019; 2020; 2021). Bunun yanı sıra öğretmen adaylarının %48.19'unun 3. sınıf düzeyinde (n=53), %51.81'inin (n=57) ise 4. sınıf düzeyinde olduğu görülmektedir. Sınıf düzeyi değişkenine göre yüzde frekans değerleri incelendiğinde öğretmen adaylarının sayılarının dengeli bir şekilde dağıldığı söylenebilir.

Kadın ve erkek öğrencilerin sayısı sınıf düzeyine göre incelendiğinde ise; kadınların %52.87'sinin 3. sınıf düzeyinde, %47.13'ünün 4. sınıf düzeyinde olduğu görülmektedir. Erkeklerin ise %30.43'ünün 3. sınıf, %69.57'sinin 4. sınıf düzeyinde olduğu görülmektedir.

Veri Toplama Aracı

Bu çalışmada veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından oluşturulan bir form kullanılmıştır. "*Sınıf Öğretmeni Adaylarının İlk Okuma Yazma Öğretimine Yönelik Algılarına İlişkin Metaforları Formu*" olarak adlandırılan bu formun ilk bölümünde katılımcıların cinsiyet ve sınıf düzeylerine yönelik demografik bilgiler; ikinci bölümünde ise sınıf öğretmeni adaylarının ilk okuma yazma öğretimi sürecine yönelik algılarını belirleyebilmek amacıyla oluşturulan "*İlk Okuma Yazma Öğretimi... 'ya benzer; Çünkü ...*" ifadeleri yer almaktadır.

Veri Toplama Süreci

Araştırmanın veri toplama sürecine başlamadan önce araştırmanın amacı, gönüllü katılım onayı ve demografik bilgileri içeren yazılı bir form oluşturulmuştur. Bu form, sınıf öğretmenliği lisans programı 3. ve 4. sınıf düzeylerindeki tüm öğretmen adaylarına yüz yüze ortamda ulaştırılmıştır. Formların doldurulmasının ardından araştırmacı tarafından çalışmaya gönüllü olarak katılım onayı veren sınıf öğretmeni adayları tespit edilmiş ve çalışma grubuna dahil edilmiştir. Veri toplama sürecinde çalışma grubunda yer alan sınıf öğretmeni adayları ile araştırma öncesinde yüz yüze görüşülmüş ve çalışmanın amacı araştırmacı tarafından tekrar açıklanmıştır. Bu görüşmenin ardından öğretmen adaylarına "*Sınıf Öğretmeni Adaylarının İlk Okuma Yazmaya Yönelik Algılarına İlişkin Metaforları Formu*" yüz yüze ortamda yazılı bir biçimde dağıtılmıştır. Sınıf öğretmeni adaylarının formda ürettikleri metaforlar ve bu metaforlara ilişkin nedenler Word programı aracılığıyla tabloleştirilip bir araya getirilerek yazılı bir doküman haline getirilmiştir.

Verilerin Analizi

Araştırmadan elde edilen veriler içerik analizine tabi tutulmuştur. İçerik analizindeki temel amaç, veri toplama sürecinde elde edilen verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Katılımcı sınıf öğretmeni adaylarının ilk okuma yazma öğretimine yönelik oluşturmuş oldukları metaforlar, *“metaforların nedenleri ve bu nedenlerde kastedilmek istenilen derinlemesine anlama ulaşılarak”* ayrıntılı bir şekilde incelenmiş ve kodlama işlemi gerçekleştirilmiştir. Nedenleriyle birlikte incelenen metaforlara ilişkin oluşturulan kodlar, *“Geleceğin Temelleri ve En Temel Akademik İhtiyaç”, “Sabır ve Emek Gerektiren, Zorlu, Aşamaları Olan Bir Süreç”, “Yeni Bir Ürün Elde Edilen Süreç” ve “Aydınlatıp-Yol Gösteren Bir Kılavuz”* temaları olmak üzere 4 ana tema altında toplanmıştır. İlk okuma yazma öğretimi sürecinin farklı yönlerine odaklanan ve bu sürece değişik bakış açılarıyla yaklaşan sınıf öğretmeni adaylarının ifadeleri, bu temaların oluşmasını sağlamış ve ifadeler bulgular bölümünde doğrudan alıntılarla betimsel bir biçimde sunulmuştur. Böylece araştırmanın güvenilirliğinin artırılması amaçlanmıştır. Bununla birlikte sınıf öğretmeni adaylarının oluşturdukları metaforlar, nedenleri göz önünde bulundurularak araştırmacı ve bir sınıf eğitimi alan uzmanı tarafından temaların altına birbirlerinden bağımsız bir şekilde analiz edilerek yerleştirilmiştir. Gerçekleştirilen iki analiz sonucunda Miles ve Huberman (1994) tarafından oluşturulan *“Güvenilirlik=Görüş Birliği/(Görüş Birliği + Görüş Ayrılığı)”* formülü uygulanmıştır. Araştırmacılar arasındaki uyumun %89 olduğu görülmüştür. Miles ve Huberman’a (1994) göre güvenilirlik düzeyinin %70 ve üzeri olması gerekmektedir. Çalışmadan elde edilen güvenilirlik değeri (%89), kritik değer (%70) ile karşılaştırıldığında; bu araştırmadan elde edilen sonuçların güvenilir olduğu kabul edilmiştir. Görüş ayrılıklarının olduğu metaforlar, araştırmacı ve sınıf eğitimi alan uzmanı ile birlikte gerçekleştirilen yüz yüze toplantılar aracılığıyla yeniden değerlendirilmiştir. Bu toplantılarda araştırmacı ve alan uzmanı ile birlikte fikir ayrılıkları tartışılmış ve ilgili kod araştırmacı ve alan uzmanının da üzerinde hemfikir olduğu tema kapsamına alınmıştır.

Etik Kurul

Bu araştırma ile ilgili 24.09.2021 tarihinde Sakarya Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Etik Kurulu Başkanlığı’na başvurulmuş; 11.10.2021-69933 tarih ve sayılı karar ile etik kurul izni alınmıştır.

BULGULAR

Çalışmanın bu bölümünde sınıf öğretmeni adaylarının ilk okuma yazma öğretimine yönelik metaforik algıları tablolastırılarak sunulmuştur.

Tablo 2. Sınıf Öğretmeni Adaylarının İlk Okuma Yazma Öğretimine Yönelik Metaforları

Tema	Metaforlar	Frekans (f)	Yüzde (%)
"Geleceğin Temelleri ve En Temel Akademik İhtiyaç"	"Anahtar", "Bina İnşa Etmek", "Bir İnşaatın Temelini Atmak", "İletişim Kurmak", "Temel İnşa Etmek", "Toprak", "Ateş", "Anne", "Ay", "Merdivenin İlk Basamağı", "Anahtar", "İnşaat Temeli", "Okyanus", "Güneş", "Hayata Atılan İlk Adım", "Domino Taşı", "Bir Evin Temeli", "Bir Binanın En Temeli", "Yeniden Hayata Gelmek", "Örgü Örmek", "Ayakkabı Bağcığı", "Gece ve Gündüz", "Binanın Temeli", "Tohum", "Bina Kurmak", "Attığımız İlk Adım", "Gemi", "Anahtar", "Bir İnşaatın Temeli", "Güneş", "Aydınlanma", "Gülün Tomurcuk Hali", "Merdiven Basamakları", "İlk Adım Atma", "Bir Çocuğa Bisiklet Kullanmayı Öğretmek", "Yemek Yemek-Su İçmek", "Bir Binaya Temel Atmak", "Yeniden Doğmak", "Yola Çıkmak", "Gömlek İliklemek", "Doğan Güneş", "Basamağın İlk Adımları", "Bağımsızlık", "Aydınlanma", "Binanın Temeli", "Sağlam Bir Adım", "Başlangıç Noktası", "Binanın Temeli", "Güneş", "Bir İnşaatın Zeminini (Temeli)", "Filizlenmemiş Bir Fidan", "Bir Binanın Temeli", "Yeniden Doğmak", "Bir İnşaatın Temelini Atmak",	54	40.09
"Sabır ve Emek Gerektiren, Zorlu, Aşamaları Olan Bir Süreç"	"Çiçek Yetiştirmek", "Bitki Yetiştirmek", "Enstrüman Çalmak", "Doğa", "Bir Cinayeti Çözmek", "Bir Dağı Aşmak", "Bir Kuşun Uçmayı Öğrenmesi", "Merdiven Basamaklarından İnip-Çıkma", "Bambu Bitkisi", "İlk Kez Anne Olmak", "Buzdağı", "Bir Bina İnşa Etmek", "Denizde Yüzme Öğrenmek", "Merdiven Çıkmak", "Merdivenli Kaykay", "Bir Binanın Merdivenleri", "Tren Vagonları", "Toprağı İşlemek", "Uzay Boşluğu", "Bir Fidanı Toprağa Ekip Büyütmek", "Deniz ve Okyanuslara", "Yürümeyi Öğrenmek", "Bisiklet Sürmek", "Engelli Koşu Atlama", "Zaman", "Merdiven Çıkmak", "Halı Dokumak", "Bahçıvan", "Bir Bebeğin Yürümeyi Öğrenmesi", "Doğum Yapmak", "Bisiklet Sürmek", "Hamilelik", "Tohum", "Salıncağa Binmek", "Fidan Dikmek", "Tek Başına Çalışılan Bir Binanın Temellerini Atmak", "Kumda Yürümek", "Örgü Örmek", "İlmek Atmak", "Bir Meyvenin Büyümesi", "Sevgili", "Tünel", "Fıkra Okumak"	43	39.09
"Yeni Bir Ürün Elde Edilen Süreç"	"Yemek Yapmak", "Lego", "Yeni Dikilen Bir Fidan", "Ağaç Fidanı", "Bir Tırtılın Kelebeğe Dönüşmesi", "Makyaj Yapmak", "Toprağa Ekilen Tohum", "Bitki", "Beyaz Bir Kâğıt"	9	8.18

<i>"Aydınlatıp-Yol Gösteren Bir Kılavuz"</i>	<i>"El Feneri", "Pusul", "Harflerin Kullanım Kılavuzu", "Yol Haritası"</i>	4	3.63
TOPLAM		110	100

Tablo 2'de sınıf öğretmeni adaylarının ilk okuma yazma öğretimine yönelik oluşturmuş oldukları metaforlar ve bu metaforların bir araya geldikleri temalara yer verilmiştir. Sınıf öğretmeni adaylarının ilk okuma yazma öğretimine yönelik oluşturdukları metaforlar, doğrudan alıntılarda örnekleri yer alan metaforların nedenleri çerçevesinde incelenmiş ve *"Geleceğin Temelleri ve En Temel Akademik İhtiyaç"*, *"Sabır ve Emek Gerektiren, Zorlu, Aşamaları Olan Bir Süreç"*, *"Yeni Bir Ürün Elde Edilen Süreç"* ve *"Aydınlatıp-Yol Gösteren Bir Kılavuz"* olmak üzere 4 ana tema altında toplanmıştır. Tablo 2'de bu temalara ilişkin frekans ve yüzde değerleri incelendiğinde en yüksek frekans değerinin *"Geleceğin Temelleri ve En Temel Akademik İhtiyaç"* ($f=54$; %40.09) temasına ait olduğu görülmektedir. Elde edilen bu bulgu, gelecekte okuma yazma öğretimi gerçekleştirecek olan sınıf öğretmeni adaylarının, ilk okuma yazma öğretimini *"bireylerin gelecekları için önemli bir temel"* ve aynı zamanda *"bireylerin akademik yaşantılarındaki en temel ihtiyaç"* olarak algıladıklarını gösterir niteliktedir.

Araştırma grubunda yer alan katılımcı sınıf öğretmeni adaylarının %39.09'u ($f=43$) ilk okuma yazma öğretimini *"Sabır ve Emek Gerektiren, Zorlu, Aşamaları Olan Bir Süreç"* olarak; %8.18'i ($f=9$) ise *"Yeni Bir Ürün Elde Edilen Süreç"* olarak algılamaktadır. Öğretmen adaylarının %3.63'ü ($f=4$) ise ilk okuma yazma öğretimini bireyleri *"Aydınlatıp-Yol Gösteren Bir Kılavuz"* olarak nitelendirmektedirler. Elde edilen sonuçlar, ilerleyen yıllar içerisinde okuma yazma öğretimi sürecini bizzat deneyimleyecek olan sınıf öğretmeni adaylarının okuma yazma öğretimine yönelik algılarının çeşitlilik gösterdiğini ve birbirinden farklılaştığını göstermektedir. Okuma yazma öğretimini birbirinden farklı algılayan öğretmen adaylarının; gelecekte, okuma yazma öğretimini gerçekleştirdikleri süreci de birbirinden farklı olarak yönetecekleri ve sürece farklı bakış açılarıyla yön verebilecekleri düşünülmektedir. Sınıf öğretmeni adaylarının ilk okuma yazma öğretimine yönelik oluşturdukları metaforlara ilişkin alıntı örneklerine aşağıda yer verilmiştir.

"Geleceğin Temelleri ve En Temel Akademik İhtiyaç" Teması:

Yemek Yemek-Su İçmek Metaforu: *"Bir bireyin yemek yemesi hayatını daha rahat yaşayabilmesi için ne kadar önemliyse aynı şekilde ilk okuma yazma öğretimi de çocuğun toplum içinde yaşayışını o derece etkiler (K1)."*

Başlangıç Noktası Metaforu: *"İlk okuma yazma öğretimi ile hayata başlangıç noktasından adım atarız. Bu adım sayesinde yeni süreç ve dönemlere başlarız (K5)."*

Bina İnşa Etme Metaforu: *"Binaları oluşturmak için öncelikle temel atılır ve tek tek bütün duvarlar örülür ve bina son halini alır. Bu derste de öğretmen bina inşa eder gibi öğrenciye sıfırdan okuma yazma öğretir (K7)."*

Güneş Metaforu: *"Güneş bizi nasıl aydınlatıyorsa okuma yazma öğretimi de bireyleri öyle aydınlatır. Çünkü okuma yazma kendini geliştirmek için önemli bir adımdır (K9)."*

Hayata Atılan İlk Adım Metaforu: *"Öğrenci artık kendini ifade etmeye ve hayata daha etkili bir biçimde dahil olmaya başlar (K11)."*

Bir Evin Temeli Metaforu: “Bir evin temeli ne kadar sağlamlsa ev de o kadar sağlam olur. İlk okuma yazma öğretimi ne kadar iyi öğretilirse öğrencinin gelecekteki eğitim hayatı da o kadar sağlam olur (K14).”

Anahtar Metaforu: “Nasıl ki anahtar kişinin ulaşmak istediği kapıları açarsa ilk okuma yazma öğretimi de bilgiye ulaşma kapısının ilk anahtarıdır (K15).”

Yola Çıkma Metaforu: “İlk okuma yazma öğretimi her şeyin başıdır. Yola çıkmadan bir şeyleri başaramayız. Temelde ilk okuma yazma bulunur (K18).”

Bir Çocuğa Bisiklet Kullanmayı Öğretme Metaforu: “Çocuğa heves ettiği eylemi gerçekleştirmesine yardım etmiş oluruz. Bisikletin semerinden tutan o el de çocuğu hayata başlatan öğretmendir (K21).”

Anahtar Metaforu: “Çünkü diğer dersleri anlamak ve okumak için gereklidir (K22).”

Gemi Metaforu: “Çünkü ilk okuma yazma öğretimi hayatı sürdürebilmemiz için bir araca benzemektedir (K24).”

Gülün Tomurcuk Hâli Metaforu: “İlk okuma yazma öğretimi de eğitimin ilk adımı olur. Tomurcukta gülün ilk aşamasıdır. Yeni bilgiler eklendikçe o tomurcuk büyür ve gül haline gelir. İlk okuma yazmada da harfler eklendikçe tamamlanır ve o tomurcuk gül haline ulaşır (K25).”

İlk Adım Atma Metaforu: “Çocuk o yaşlarda öğrendiği yürüme eğitimiyle hayatını sürdürür ve ömür boyu kullanır. İlk okuma yazma öğretimi de bireyin hayat boyu ihtiyaç duyduğu kullandığı becerilerdir. İki eylem de başta doğru öğrenildiği gibi devam eder (K27).”

Gömlek İlikleme Metaforu: “Gömleği en baştan doğru ve sırasına göre iliklememiz gerekir. Gömleği en baştan yanlış iliklersen diğerleri de yanlış bir şekilde devam eder. Onun için ilk okuma yazma öğretimi de okulun başı olduğu için onu doğru ve iyi bir şekilde tutmak gerekir (K29).”

Doğan Güneş Metaforu: “İlk okuma yazma hayata atılan ilk adımdır. Güneşin gecenin karanlığını aydınlattığı gibi çocukların kitap okumaya, fikirlerini yazmaya açılan dünyalarını da aydınlatır (K30).”

Bağımsızlık Metaforu: “İnsanın yanında her zaman ona yardımcı olacak biri yoktur. İlk okuma yazma öğretimiyle insan öğrenmeli, kendi kendine karar alabilecek ve kararları uygulayabilecek duruma gelmelidir (K33).”

Yeniden Hayata Gelme Metaforu: “Okuma yazma öğrenildiğinde hayata yeni bir pencereden bakılır. Bu da beraberinde yeni öğrenmeler, yeni bir yaşam ve farklılıkları bizlere getirir (K35).”

Binanın Temeli Metaforu: “Binayı ayakta tutan temelidir. Binanın temeli ne kadar iyi atılmışsa bina o kadar sağlam olur. Öğrenci için de ilk okuma yazma bir temel oluşturur. Bu temel ne kadar iyi atılırsa öğrenci o kadar iyi olur (K36).”

Bir İnşaatın Temelini Atma: “İlk okuma yazma öğretimi bireyin akademik hayatının ilk yapıtaşını oluşturur. Okuma-yazma eğitimi ne kadar doğru verilirse birey eğitim hayatında o kadar iyi yol alır (K39).”

Ateş Metaforu: “İlk okuma yazma öğretimi olmadan hayatta bir düzen oturtulamaz. Hayatı daha anlamlı yaşamak için en gerekli beceridir (K40).”

Anne Metaforu: “Nasıl ki bir anne çocuğun ilk karşılaştığı ve her şeyin ilklerini öğreten, öğrenmesine yardımcı olan biriyse ilk okuma yazma öğretimi de çocuğun okul hayatında ilk karşılaştığı ve sonraki karşılaşacağı her durumun buna bağlı olduğu bir şeydir (K41).”

Ay Metaforu: “İlk okuma yazmayı öğrendiğimiz zaman hayatımızın bütün senelerinde kullanıyoruz. Böylece ay gibi aydınlık bir geleceğe sahip olmamızı sağlıyor. Ay gibi bizi aydınlatır (K43).”

Anahtar Metaforu: “İnsan her ne kadar da doğumla hayata gelse de bence birey hayat kapılarını okuma ve yazma ile açar. Bu yüzden ilk okuma ve yazma hayatın anahtarıdır (K44).”

İnşaat Temeli Metaforu: “Temel olmadan binayı inşa edemeyiz. İlk okuma yazma öğretimi olmadan diğer disiplinler öğrenilemez (K46).”

Okyanus Metaforu: “İlk okuma yazma öğrenildiği zaman tıpkı bir okyanusun derinliklerinde saklı olan güzellikleri fark edebilmek gibi öğrenci etrafını keşfeder (K47).”

Domino Taşı Metaforu: “Dominoda her şey birbirine bağlıdır ve birinin zemininin düzgün olmaması veya yıkılması diğerlerini etkiler (K48).”

Örgü Örne Metaforu: “Baştan bir kere yanlış yapılıncaya başa dönmek zordur. İlk baştan doğru adımlar atılmalıdır (K49).”

Binanın Temeli Metaforu: “Eğer bu aşamada öğrenci eksik kalırsa ya da iyi bir şekilde öğrenemezse diğer öğretim hayatı boyunca sorunlar yaşar (K50).”

Ayakkabı Bağcığı Metaforu: “Ayakkabı bağcığı yanlış bağlanmaya başlarsa düğüm olur. İlk okuma yazma öğretimi de çok önemlidir. İlk onunla başlanır. Bu yüzden benzer (K51).”

Toprak Metaforu: “Her katmanı renk renk ve her katmanında çeşitli yararlı besinler bulunan bir toprak gibi ilk okuma yazmada ilerledikçe meyvelerini aldığımız bir topraktır. Toprağın horizonu gibi eğitimin kökü de ilk okuma yazmadır. Eğitimi meydana getiren şey okuma yazmadır (K52).”

Gece ve Gündüz Metaforu: “Okuma-yazma bilmeyen bir birey günlük hayatındaki basit faaliyetlerde dahi yönerge, tablo, tabela okuyamayacağı için çevreye bakışı, bilen birine göre daha karanlıktır (K54).”

“Sabır ve Emek Gerektiren, Zorlu, Aşamaları Olan Bir Süreç” Teması:

Merdivenli Kaykay Metaforu: “Merdivenleri çıkmak öğrenci ve öğretmen için ne kadar zor olsa da öğrenip de kaykaydan kayılması keyifli ve kolay bir hal alır (K56).”

Bambu Bitkisi: “Bambu bitkisi çok emek isteyen, devamlı su ve güneş isteyen bitkidir. Filizlenmesi 5 yıl sürmektedir. Temeli sağlamlaştıktan sonra hızlı bir şekilde büyüyerek göklere uzanmaktadır. İlk okuma yazma öğretimi de tıpkı bambu gibi sağlam bir temel ister. Daha sonra uzayıp gider (K57).”

Bir Binaın Merdivenleri Metaforu: “İlk okuma yazma öğretimi zorlu, aşamaları olan ve zorlayıcı bir süreçtir. Yorucudur. Fakat o basamakları birer birer çıktığımızda sonuçta amaca ulaşırız (K58).”

Toprağı İşleme Metaforu: “Verimini alabilmek için bir toprağın öncelikle işlenmesi gerekir. Gerekli emekler verilince o topraktan çok güzel ürünler alabiliriz. İlk okuma yazma öğretimi de bu sürece benzemektedir. Ne kadar iyi emek verirsek o topraktan çok güzel emekler alırız (K59).”

Yürümeyi Öğrenme Metaforu: “Yürümeyi öğrenmek de okuma yazma öğretimi gibi aşamalı bir şekilde ilerler. Önce emeklersin ardından yürür ve koşarsın. Okuma yazmayı öğrendikten sonra var olan bilgileri edinip kendini geliştirmek gibi (K60).”

Dağ Metaforu: “İlk okuma yazmayı öğretmeye başladığımızda ilk başta zirve bize uzak gelebilir ama adım adım ilerleyince zirveye ulaşırız (K62).”

Enstrüman Çalma Metaforu: “Başta kolay görünür. Öğrenmeye başladıkça akıl karıştırıcı olmaya başlar. Sabır işidir. O keyfi bir kere aldıktan sonra farklı bir pencereden bakmaya başladığını fark edersin. Kendini ifade etmenin en güzel yoludur (K63).”

Bir Dağı Aşma Metaforu: “O dağı aşmak kolay değildir. Karşınıza bazı engeller çıkar. Yeri gelir pes edersin, yeri gelir karıştırırsın. Ama doğru yöntemi, tekniği bulduğun zaman o dağı aşarsın. O dağı aştığın zaman sık sık o dağı aşmak istersin (K65).”

Bir Cinayeti Çözmek: “İlk okuma yazma öğretiminde harfleri adım adım öğretiyoruz. Cinayetler de çözülürken adım adım çözüme kavuşuyor. Sıfırdan başlayarak adım adım öğretiyoruz (K67).”

Fıkra Okuma Metaforu: “Fıkra okurken ilgiyi belli noktalara çekmeli, heyecanlandırmalı ve fıkradan bir sonuç çıkarmalı (K68).”

Sevgili Metaforu: “İlgilenmezsen öğretemezsin, elinden kaçır. İlgilenirsen başarılı olursun (K69).”

Tünel Metaforu: “Başta karanlık ve görülmeyen olup okuma-yazma öğrenildikçe sonu aydınlık olan bir kapı aralar (K70).”

Tren Vagonları Metaforu: “İlk okuma yazma öğretiminde bir harf nasıl aşama aşama öğretiliyorsa tren vagonlarının her biri de farklı bir bölüm ile ilgilidir (K72).”

Uzay Boşluğu Metaforu: “İlk okuma yazmayı öğretecek olduğumuz öğrenciler hiçbir şey bilmezken biz her şeyi biliyor olacağız ve onlara bunu aktarabilmek için onların gözünden bakmamız, onlarla birlikte bilmiyormuşçasına öğrenmeliyiz. Sanki bir gezegenin orada olduğunu bildiğimiz halde ona ulaşamamış gibi (K73).”

Doğum Yapma Metaforu: “İlk okuma yazma öğretimi bireylerin adeta hayata tekrar gelmesine benzer. Bu süreci doğum yapmaya benzetmem hem zorluğu açısından hem hayata yeni bir başlangıç olması açısından kaynaklıdır (K74).”

Zaman Metaforu: “Sabırla, emekle öğrenilip ince ince işlenmesi gerekir. Bu sebeple zaman benzer (K76).”

Halı Dokuma Metaforu: “İnce işçilik ve işi bilmeyi gerektirir. Herkes halı dokuyamadığı gibi okuma-yazma da öğretemez. Okuma yazma öğretiminin ilmine sahip olmak gerekir (K78).”

Deniz ve Okyanus Metaforu: “İçerisinde yaşayan popülasyonlar belirli bir uyumu simgeler ve tüm bu uyum keşfedilmeye her zaman açık ve gizemlerle doludur (K79).”

Bisiklet Sürme Metaforu: “Yönünü bilip, pedalı çevirdikçe yol alırsın. İlk okuma yazma öğretimi de böyledir. Sabırla, gayretle aşama aşama öğretim sağlanır (K80).”

Engelli Koşu Atlama Metaforu: “Öğrenci ilk okumaya başladığında doğal olarak zorlanacaktır. Tam okumayı hallettikleri zaman yazma çıkıyor ve bu da onlara engel olarak karşılına çıkıyor. Bu yüzden de okuma yazma öğretimi engelli koşuya benzer (K82).”

Kumda Yürüme Metaforu: “Kumda yürümek enerji ister ve insanı yorar. Ama yürüdükçe insan keyif alır ve eğlenir (K84).”

Örgü Örmek Metaforu: “İlmek ilmek işlersin. Sonucunda bir ürün ortaya çıkar. Bir ilmek kaçırırsan ürün tamamlanmaz (K85).”

Denizde Yüzme Öğrenmek Metaforu: “İlk okuma yazma yavaş yavaş ve aşamalı bir şekilde öğrenilen bir beceridir. İlgi ve zaman gereklidir. Tıpkı büyük bir denizde sıfırdan yüzme öğrenmeye çalışmak gibi (K86).”

Buzdağı Metaforu: “Buzdağında zirveye ulaşabilmek için buzdağının görünmeyen kısmını da göz önünde bulundurmak gerekir. İlk okuma yazmada zirveye ulaşabilmek için tüm zorlukların aşılması gerekir. Buzdağının görünmeyen kısmı görünen kısmından daha büyüktür. İlk okuma yazma da benim için buzdağının görünmeyen kısmını belirtir (K87).”

Bir Kuşun Uçmayı Öğrenmesi Metaforu: “Zordur, emek sabır, disiplin ve defalarca deneme yapmak gerektirir. Ancak tüm zorluklardan sonra başarı gelir. Bu başarı bir kuş için kanat ne ifade ediyorsa insan için de onu ifade eder (K88).”

Tek Başına Çalışılan Bir Binanın Temellerini Atmak Metaforu: “Bir bina bir öğretmenin o dönemdeki öğrencilerine benziyor. O dönemdeki öğrencilerine benziyor. Tek başmasınız çünkü tasarlayan mimarı da sizsiniz, sahada çalışmanı da sizsiniz, her tuğlasını atan da sizsiniz, bir sonraki katların sağlamlığı da size bağlı (K90).”

Merdiven Basamaklarından İnip-Çıkma Metaforu: “Bu sürecin iki boyutu vardır. Basamakları çıkarken takılmak ve inerken düşme ihtimali gibi süreci yıpratıcı aşamaları vardır (K91).”

Salıncağa Binmek Metaforu: “Bir çocuk ya da içindeki çocuğu kaybetmemiş bir yetişkin salıncağa bineceği ilk anlarda tedirgindir. Fakat deneyimledikçe tadına varır, eğlenir ve daha fazlasını yapabilecek gücü bulur (K92).”

Hamilelik Metaforu: “Süreç boyunca umut dolu zor anlar yaşanır. Sürecin sonunda ise dünyaya yeni bir canlı katılır. Okuma yazma öğretimi sonunda ise topluma yeni bir birey kazandırılır (K93).”

Bir Bina İnşa Etme Metaforu: “Bina inşası için mevcut materyaller vardır. Bu mevcut materyalleri kullanarak hedeflenen yapı belirli plan ve aşamalar dahilinde inşa edilir. İlk okuma yazma öğretimindeki öğrenciler bina inşasındaki materyallere benzer. Öğrencilere bir plan ve aşamalar dahilinde ilk okuma yazma öğretilir. Bina inşasındaki temel ve başlangıç aşaması kadar ilk okuma yazma öğretiminde de temel, plan ve aşamalar önemlidir (K96).”

“Yeni Bir Ürün Elde Edilen Süreç” Teması:

Yemek Yapma Metaforu: “Öğrenci ilk okuma yazmadan önceden bağdaştıramadığı, tek başına anlam ifade etmeyen harfleri ilerleyen zamanlarda birleştirmeyi öğrenecek ve anlamsız gelen harfler toplama bir anlam ifade etmeye başlayacaktır. Bunu yemeğe uyarladığımızda önümüzde patates, patlıcan ve bir sürü çeşit sebze olduğunu düşünelim. Hiçbiri tek başına bir yemek oluşturmaz fakat hepsinin birleşmesi ortaya lezzetli bir “türlü” yemeğini ortaya çıkaracaktır (K98).”

Lego Metaforu: “Legonun parçalarını nasıl birleştirip bir bütün, bir şekil oluşturuyorsak; harfleri de birleştirip kelimelere, cümlelere dönüştürüyoruz (K100).”

Makyaj Yapma Metaforu: “Her bir malzemeyle yüzün ayrı her bir yeri farklı olarak boyanır ve sonunda bütüne bakıldığında güzel bir çalışma ortaya çıkar. İlk okuma yazmada da sesler ayrı ayrı öğrenilir ve en son kelime, cümle oluşturularak bir bütün sağlanır (K101).”

Ağaç Fidanı Metaforu: “Okuma yazma eğitimin en başıdır. Onun gelişip, büyümesi ve ileri de meyve verecek hâle gelmesi ilkokul öğrencilerinin eğitim sürecini anımsatır (K102).”

Bir Tırtılın Kelebeğe Dönüşmesi: “İlk okuma yazma öğretimi çocukların dil gelişimi, konuşma ve yazma becerileri gibi birçok konuda atak yaşamasına ve kabuk değiştirmesine neden olur. Gelişim alanlarında önemli bir adımdır (K103).”

Toprağa Ekilen Tohum Metaforu: “İlk okuma yazma öğretiminden sonra kazanılan beceriyle kişi kendini daha fazla geliştirir ve tohum çınara dönüşür (K104).”

Yeni Dikilen Bir Fidan Metaforu: “Toprağa yeni dikilen fidan gibi çocuk da okula önce ilk okuma yazma öğretimiyle başlar ve yıllar geçtikçe yeşerip ağaç olur (K106).”

“Aydınlatıp-Yol Gösteren Bir Kılavuz” Teması:

El Feneri Metaforu: “Çocukların hayatı öğrenme yolculuğunda ve eğitim-öğretim yaşantısında önüne çıkan engelleri çözmesinde yolunu aydınlatır. Öğretmenin bu yolculukta etkili bir rehberlik sunması gerekir (K107).”

Pusula Metaforu: “Dünya üzerinde aklın sınırlarını aşacak boyutta bir bilgi kirliliği mevcut ve bu kirlilikte kaybolmak ya da yolunu bulamamak oldukça mümkün (K108).”

Harflerin Kullanım Kılavuzu Metaforu: “Öğretmenler, öğrencilere okuma-yazma öğretirken belli şemaları kullanır. Bu şemaları kullanmak ve uygulamak için ilk önce teknikleri ve nasıl uygulayacağını bu derste öğrenir. Bu yüzden öğretmenler harflerin kullanım kılavuzuna bakarak öğrenir, öğretir (K109).”

Yol Haritası Metaforu: “Öğrencinin bu sürecin sonunda okuryazar haline gelmesi beklenir. Bu süreçte olan aşamalarda istenilen davranışlarda yol gösterme niteliğine sahiptir (K110).”

Tablo 3. Sınıf Öğretmeni Adaylarının Cinsiyet ve Sınıf Düzeylerine Göre Oluşturdukları Temalar

Tema	Cinsiyet				Sınıf Düzeyi			
	Kadın (f)	Yüzde (%)	Erkek	Yüzde (%)	3. Sınıf (f)	Yüzde (%)	4. Sınıf (f)	Yüzde (%)
“Geleceğin Temelleri ve En Temel Akademik İhtiyaç”	43	79.62	11	20.38	28	51.85	26	48.15
“Sabır ve Emek Gerektiren, Zorlu, Aşamaları Olan Bir Süreç”	34	79.06	9	20.94	20	46.51	23	53.49
“Yeni Bir Ürün Elde Edilen Süreç”	9	100	0	0	4	44.44	5	55.56
“Aydınlatıp-Yol Gösteren Bir Kılavuz”	1	25	3	75	1	25	3	75

Tablo 3'te sınıf öğretmeni adaylarının cinsiyet ve sınıf düzeylerine göre oluşan temalara yer verilmiştir. Tablo 3 incelendiğinde farklı sınıf düzeyinde ve cinsiyetteki sınıf öğretmeni adaylarının ilk okuma yazma öğretimine yönelik metaforlarının farklı temalar altında toplandığı görülmektedir. Öğretmen adaylarının ürettikleri metaforlar cinsiyet değişkenine göre incelendiğinde kadın ve erkek öğretmen adaylarının metaforlarının en çok "Geleceğin Temelleri ve En Temel Akademik İhtiyaç" teması altında toplandığı görülmektedir. Adayların ilk okuma yazma öğretimine yönelik metaforları sınıf düzeyi değişkenine göre incelendiğinde de 3. ve 4. sınıf düzeyindeki öğretmen adaylarının metaforlarının en çok "Geleceğin Temelleri ve En Temel Akademik İhtiyaç" teması altında toplandığı görülmektedir. Elde edilen bu bulgulara yönelik olarak öğretmen adaylarının ilk okuma yazma öğretimini bireylerin hem akademik hem de gündelik yaşamlarının temellerini atan bir ihtiyaç olarak algıladıkları ifade edilebilir.

Öğretmen adaylarının metaforları hem cinsiyet hem de sınıf düzeyi değişkenine incelendiğinde; "Geleceğin Temelleri ve En Temel Akademik İhtiyaç" temasının ardından metaforlar her iki değişken kapsamında da en çok "Sabır ve Emek Gerektiren, Zorlu, Aşamaları Olan Bir Süreç" teması altında toplanmıştır. Buna göre öğretmen adaylarının ilk okuma yazma öğretiminin çeşitli aşamaları olduğunun farkında oldukları; bu öğretim sürecinin emek ve sabır gerektiren zorlu bir süreç olduğunu düşündükleri ifade edilebilir.

SONUÇ, TARTIŞMA ve ÖNERİLER

Bu bölümde çalışmadan elde edilen bulgular, gerçekleştirilen ilgili araştırmalar çerçevesinde tartışılarak sonuçlara ulaşılmış ve sonuçlara yönelik öneriler sunulmuştur.

Araştırmada sınıf öğretmeni adaylarının ilk okuma yazma öğretimine yönelik oluşturdukları metaforların "Geleceğin Temelleri ve En Temel Akademik İhtiyaç", "Sabır ve Emek Gerektiren, Zorlu, Aşamaları Olan Bir Süreç", "Yeni Bir Ürün Elde Edilen Süreç" ve "Aydınlatıp-Yol Gösteren Bir Kılavuz" temaları altında toplandığı görülmüştür. Oluşan her bir tema incelendiğinde sınıf öğretmeni adaylarının ilk okuma yazma öğretimi sürecinin farklı bir yönüne vurgu yaptıkları söylenebilir. Bu çerçevede ilgili literatürde var olan ilk okuma yazma öğretimine yönelik tanımlar (Akyol, 2018; Göçer, 2016; Cemaloğlu, 2001; Kavcar, Oğuzkan ve Sever, 2005) sınıf öğretmeni adaylarının algılarıyla birlikte yeniden ifade edilebilir. Bu doğrultuda "ilk okuma yazma öğretiminin; sabır ve emek gerektiren aşamaları barındıran, bir çıktısı olan, bireylerin geleceklerinin ve akademik yaşamlarının temel bir ihtiyacı olmakla birlikte onların yaşamlarını aydınlatarak yol gösteren bir süreç" olduğu tanımı yapılabilir. Öğretmen adaylarının algıları çerçevesinde oluşturulan bu tanım incelendiğinde süreç, ürün, ihtiyaç ve rehber kavramlarının ön planda yer aldığı söylenebilir. İlk okuma yazma öğretimine yönelik oluşturulan bu tanım sürecin aşamalardan oluşması, sürecin sonunda bazı becerilerin edinilmesi (ürün çıktısı) ve en temel akademik kazanımları içermesi bakımından alan yazındaki diğer tanımlarla örtüşmekle birlikte; bireylerin yaşamları boyunca yol göstererek onları aydınlatacak bir rehber olmasını vurgulaması bakımından da diğerlerinden ayrılmaktadır.

Sınıf öğretmeni adaylarının ilk okuma yazma öğretimine yönelik oluşturdukları metaforlar en çok "Geleceğin Temelleri ve En Temel Akademik İhtiyaç" teması altında toplanmıştır ($f=54$; %40.09). Aynı zamanda cinsiyet ve sınıf düzeyi değişkenine göre de incelendiğinde öğretmen adaylarının metaforlarının en çok bu tema altında toplandığı görülmektedir. Elde

edilen bu bulgu, sınıf öğretmeni adaylarının ilk okuma yazma öğretiminin bireylerin gündelik, sosyal ve akademik yaşamları üzerindeki rolünün bilincinde olduklarını ve ilk okuma yazma öğretimi süreci sonunda edinilen okuma-yazma becerilerini temel bir akademik gereklilik olarak algıladıklarını gösterir niteliktedir. Shaw ve Mahlios (2008) öğretmen adaylarıyla gerçekleştirdikleri çalışmalarında aday öğretmenlerin ilk okuma yazmayı temel olarak gördüklerine yönelik metaforlar oluşturduklarını belirlemişlerdir. Karakuş ve Özçetin'in (2016) yaptıkları araştırma sonuçlarında da Türkçe öğretmeni adaylarının okuma becerisine yönelik geliştirdikleri metaforlar en çok ihtiyaç-gereklilik kategorisi altında toplanmıştır. Elde edilen sonuçların bu bakımdan alanyazındaki benzer çalışma sonuçlarıyla benzerlik taşıdığı ifade edilebilir. Göçer'e (2016) göre de ilk okuma yazma öğretimi döneminde kazanılan temel bilgi, beceri ve alışkanlıklar eğitimin ilk ve önemli adımları olarak nitelendirilmektedir.

Sınıf öğretmeni adaylarının %39.09'unun ($f=43$) oluşturduğu metaforlar ise "*Sabır ve Emek Gerektiren, Zorlu, Aşamaları Olan Bir Süreç*" teması altında toplanmıştır. Elde edilen bu bulgu, öğretmen adaylarının ilk okuma ve yazma öğretimi lisans dersini almış olduklarından bu öğretim sürecinin birbirini takip eden aşamalarının olduğunu kavramış olduklarını gösterir niteliktedir. MEB (2019) Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda da ilk okuma yazma öğretiminin "hazırlık, başlama ve ilerleme, bağımsız okuma yazma" olmak üzere 3 aşamada gerçekleştirileceği ifade edilmektedir. Bunun yanı sıra öğretmen adayları bu sürecin zor olduğunu da vurgulamışlardır. Susar Kırmızı ve Çelik (2015) ilkökul öğrencilerinin de ilk okuma yazmayı öğrenme sürecini "*bisiklete binme*" metaforuyla açıklayarak bu sürecin zor olduğunu vurguladıklarını fakat sürecin sonunda bu zorluğun mutluluğa dönüştüğünü ifade ettiklerini belirlemişlerdir. Shaw ve Mahlios'un (2011) ilkökul öğretmeni adaylarıyla okuma-yazma ve okuma-yazma öğretimi sürecine yönelik yaptıkları metafor çalışmaları sonucunda da parçalar/bileşenler temasının -okuma yazmanın karmaşık ve aşamalardan oluştuğu görüşü- araştırmada ön plana çıkan ve en baskın tema olduğu görülmüştür. Sınıf öğretmeni adayları bakımından değerlendirildiğinde bu durum henüz meslek hayatına atılmamış, ilk okuma yazma öğretimi sürecini deneyimlememiş ve bu süreci yalnızca teorik olan bilen aday öğretmenlerin, sürece yönelik olarak muhtemel öz-yeterlik inancı geliştirmemiş olmalarıyla açıklanabilir. Çünkü Atıcı'ya (2000) göre öğretmen öz-yeterlikleri, öğretme işleminin doğru, başarılı ve verimli gerçekleştirilebilmesi amacıyla gerekli olan beceri ve davranışları sergileyebilmelerine yönelik olan inançları olarak ifade edilmektedir (Akt. Kurt, 2012).

Sınıf öğretmeni adaylarının oluşturdukları metaforların %8.18'i ($f=9$) "*Yeni Bir Ürün Elde Edilen Süreç*" teması altında toplanmıştır. Elde edilen bu bulgunun Ulusoy'un (2013) çalışmasında sınıf öğretmeni adayları tarafından okumaya yönelik oluşturulan metaforların "parça-bütün" kategorisi ve Bozpolat'ın (2015) çalışmasında Türkçe öğretmenleri tarafından okuma yönelik oluşturulan metaforların toplandığı "parçaların birleştirilmesi" kategorisiyle benzerlik gösterdiği söylenebilir. Örneğin; Ulusoy (2013) çalışmasında okuma, şifreyi çözmek, zincir gibi benzetmelerle ifade edilirken; Bozpolat'ın (2015) çalışmasında okuma, bulmaca, puzzle gibi nesnelere benzetilerek ifade edilmiştir. Bu çalışmada da ilk okuma yazma öğretimi süreci sonunda parça-bütün ilişkisi çerçevesinde değerlendirilebilecek ve ortaya yeni bir ürünün konduğunu ifade edebilecek lego, yemek yapma, makyaj gibi metaforlar ortaya konulmuştur.

Öğretmen adaylarının metaforlarının %3.63'ü ($f=4$) ise “Aydınlatıp-Yol Gösteren Bir Kılavuz” teması altında toplanmıştır. Bu bulgu, Bozpolat (2015) ve Karakuş ve Özçetin'in (2016) Türkçe öğretmeni adaylarıyla okuma becerisine yönelik oluşturdukları metaforlara ilişkin kategorilerle benzerlik göstermektedir. Bozpolat'ın (2015) çalışmasında “Yol gösterici olarak okuma” kategorisi kapsamında okuma becerisi, rehber ve öğretmene benzetilirken; Karakuş ve Özçetin (2016) araştırmaları sonucunda da Türkçe öğretmeni adaylarının okuma becerisi için ay, güneş, harita, pusula gibi metaforlar oluşturdukları görülmüştür. Bu çalışma kapsamında ise ilk okuma yazma öğretimi “aydınlatıp-yol gösteren bir kılavuz” teması altında toplanan *el feneri, pusula, harflerin kullanım kılavuzu* ve *yol haritasına* benzetilmiştir.

Metaforlar gözle görülmeyen zihinsel imgelerin, algıların somutlaştırılarak ifade edilmesine olanak sağlayan önemli araçlardır. Sınıf öğretmeni adaylarının da ilk okuma yazma öğretimine yönelik algılarının metaforlar aracılığıyla ortaya çıkarılmaya çalışıldığı bu araştırma sonucunda elde edilen sonuçlar doğrultusunda aşağıda belirtilen öneriler geliştirilmiştir:

Sınıf öğretmeni adaylarının ilk okuma yazma öğretimine yönelik algıları, öğretmenliğe başlayıp bu süreci deneyimledikleri süreçten sonra boylamsal çalışmalarla takip edilebilir. Bu çalışmalarla birlikte okuma yazma öğretimi sürecine yönelik öğretmen algıları, hizmet öncesi ve sonrası olmak üzere karşılaştırılabilir. Sınıf öğretmenlerinin ve adaylarının sürece yönelik algıları ülke çapında büyük örneklemeler üzerinden ortaya konulabilir. Böylece ulusal çapta bu sürece yönelik genel algı ortaya çıkarılmaya çalışılabilir. Çalışma grubuna eğitimin diğer paydaşları (ilkokul öğrencileri, çocuğu ilkokula devam eden ebeveynler, okuma yazma öğretimi üzerine çalışmalar yürüten akademisyenler) dâhil edilebilir. Öğretmen adayları sürecin zorluğuna yönelik algılarının değiştirilmesi amacıyla, öğretmenlik yaptıkları süreçte birinci sınıfları okutacakları eğitim-öğretim yılı başlamadan önce seminer çalışmalarına dahil edilebilir. Ayrıca yükseköğretim kurumlarında ilk okuma yazma öğretimi dersini yürütmekte olan öğretim elemanlarının da okuma yazma öğretimi süreci öğretimini aşamalarına uygun, bu aşamalara yönelik etkinlik ve uygulamalara ağırlık vererek gerçekleştirmesinin; adayların ilk okuma yazma öğretimi sürecine yönelik algılarını olumlu katkı yapacağı ifade edilebilir.

KAYNAKÇA

- Akyol, H. (2018). *Türkçe ilkokuma ve yazma öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Arıcı, A. F. (2018). *Okuma eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Arslan, M. M., & Bayrakçı, M. (2006). Metaforik düşünme ve öğrenme yaklaşımının eğitim öğretim açısından incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 35(171), 100-108.
- Bozpolat, E. (2015). Türkçe öğretmen adaylarının dört temel dil becerisine ilişkin metaforik algıları. *Turkish Studies (Elektronik)*, 10(11), 313-340.
- Cemaloğlu, N. (2001). *İlkokuma yazma öğretimi* (2.baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Creswell, J. W. (2020). *Nitel Araştırma Yöntemleri: Beş Yaklaşımına Göre Nitel Araştırma ve Araştırma Deseni*, (Çev. Ed: Bütün, M. & Demir, S.B.). 5. Baskı, Ankara: Siyasal Kitabevi.
- De Guerrero, M. C., & Villamil, O. S. (2002). Metaphorical conceptualizations of ESL teaching and learning. *Language Teaching Research*, 6(2), 95-120.
- Egan, K. (2008). *The future of education: Reimagining our schools from the ground up*. New Haven: Keystone Typesetting.

- Ghoting, S. N. & Martin-Diaz, P. (2006). Early literacy storytimes @ your library: partnering with caregivers for success. Chicago: American Library Association.
- Göçer, A. (2016). *Etkinlik temelli ilkökuma ve yazma öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Grix, J. (2010). *The foundations of research*. London: Palgrave Macmillan.
- Güneş, F. (2019). *İlkokuma yazma öğretimi yaklaşım ve modeller*. Ankara: Pegem Akademi.
- Karakuş N. ve Kozçetin, K. (2016). Türkçe öğretmeni adaylarının okuma kavramına yönelik metaforik algılarının incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 0(40), 387-404.
- Karaman, G. (2013). Erken okuryazarlık becerilerini değerlendirme aracının geliştirilmesi, geçerlik ve güvenilirlik çalışması. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kavcar, C., Oğuzkan, F. ve Sever, S. (2005). *Türkçe öğretimi*. Ankara: Engin Yayınevi.
- Kırmızı S. F. ve Çelik, D. (2015). İlkokul öğrencilerinin ilkökuma yazma öğrenme sürecine ilişkin metafor algıları. *Turkish Studies (Elektronik)*, 10(10), 793-816.
- Koç, E. S. (2014). Sınıf öğretmeni adaylarının öğretmen ve öğretmenlik mesleği kavramlarına ilişkin metaforik algıları. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1), 47-72.
- Köksal, Ç., Erginer, E. & Baloğlu, M. (2016). İlkokul birinci sınıf öğrencilerinin okuma ve yazmaya yükledikleri anlamlar: bir metafor analizi çalışması. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 11(1), 133-156. DOI: 10.19129/sbad.46
- Kurt, T. (2012). Öğretmenlerin öz yeterlik ve kolektif yeterlik algıları. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 10(2), 195-227.
- Marshall, C. & Rossman, G. B. (2014). *Designing Qualitative Research*. New York: Sage.
- MEB (2019). Türkçe Dersi Öğretim Programı. Ankara.
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded Sourcebook*. (2nd ed). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Nartgün, Ş. S., & Özen, R. (2015). Investigating pedagogical formation students' opinions about ideal teacher, teaching profession, curriculum, responsibility, public personnel selection examination (ppse) and employment: A metaphor study. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 174(12), 2674-2683.
- National Early Literacy Panel. (2008). Developing early literacy: Report of the national early literacy panel. Washington, DC: National Institute for Literacy.
- Norton, E.S. & Wolf, M. (2012). Rapid Automatized Naming (RAN) and reading fluency: Implications for understanding and treatment of reading disabilities. *Annual Review of Psychology*, 63(1), 427-452. doi: <https://doi.org/10.1146/annurev-psych-120710-100431>
- Patton, M. Q. (2018). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri* (Çeviri Ed: Bütün, M. & Demir, S.B.). 2. Baskı, Ankara: Pegem Akademi.
- Rakhlin, N., Cardoso-Matins C. & Grigorenko, E.L. (2014). Phonemic awareness is a more important predictor of orthographic processing than rapid serial naming: Evidence from russian. *Scientific Studies of Reading*, 18(6), 395-414.
- Saydam, E. N. (2020). Birinci sınıfta okuma-yazma başarısını etkileyen faktörlerin belirlenmesi. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Scarborough, H. S. (2001). Handbook of early literacy research. In S. B. Neuman & D.K. Dickinson (Eds.), *Connecting early language and literacy to later reading (dis)abilities: Evidence, theory, and practice* (pp. 97-110). New York, NY: Guilford Press.
- Shaw, D. M., & Mahlios, M. (2008). Pre-service teachers' metaphors of teaching and literacy. *Reading Psychology*, 29, 31-60.

- Shaw, D. M., & Mahlios, M. (2011). Literacy metaphors of pre-service teachers: Do they change after instruction? Which metaphors are stable? How do they connect to theories? *Journal of Education for Teaching: International Research and Pedagogy*, 37, 77-92.
- Shaw, D. M., Barry, A., & Mahlios, M. (2008). Preservice teachers' metaphors of teaching in relation to literacy beliefs. *Teachers and Teaching: Theory and Practice*, 14(1), 35-50.
- Spira, E. G., Bracken, S. S. & Fischel, E. J. (2005). Predicting improvement after first-grade reading difficulties: The effects of oral language, emergent literacy and behaviour skills. *Developmental Psychology*, 41, 225-234.
- Ulusoy, M. (2013). Sınıf öğretmeni adaylarının Türkçe ve öğrenme alanları ile ilgili metaforları. *Akdeniz Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 7(14), 1-18.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- YÖK (2019) Lisans Atlası. (<https://yokatlas.yok.gov.tr/lisans.php?y=108810068> 02.10.2021 tarihinde erişilmiştir).
- YÖK (2020) Lisans Atlası (<https://yokatlas.yok.gov.tr/lisans.php?y=108810068> 02.10.2021 tarihinde erişilmiştir).
- YÖK (2021). Lisans Atlası. (Web: <https://yokatlas.yok.gov.tr/lisans.php?y=108810068> 02.10.2021 tarihinde erişilmiştir).
- YÖK (2018). Yeni Öğretmen Yetiştirme Lisans Programları. (https://www.yok.gov.tr/Documents/Kurumsal/egitim_ogretim_dairesi/Yeni-Ogretmen-Yetistirme-Lisans-Programlari/Sinif_Ogretmenligi_Lisans_Programi09042019.pdf adresinden 01.10.2021 tarihinde erişilmiştir).
- Wang, Y., Yin, L. & McBride, C. (2015). Unique predictors of early reading and writing: A one-year longitudinal study of Chinese kindergartens. *Early Childhood Research Quarterly*, 32, 51-59.